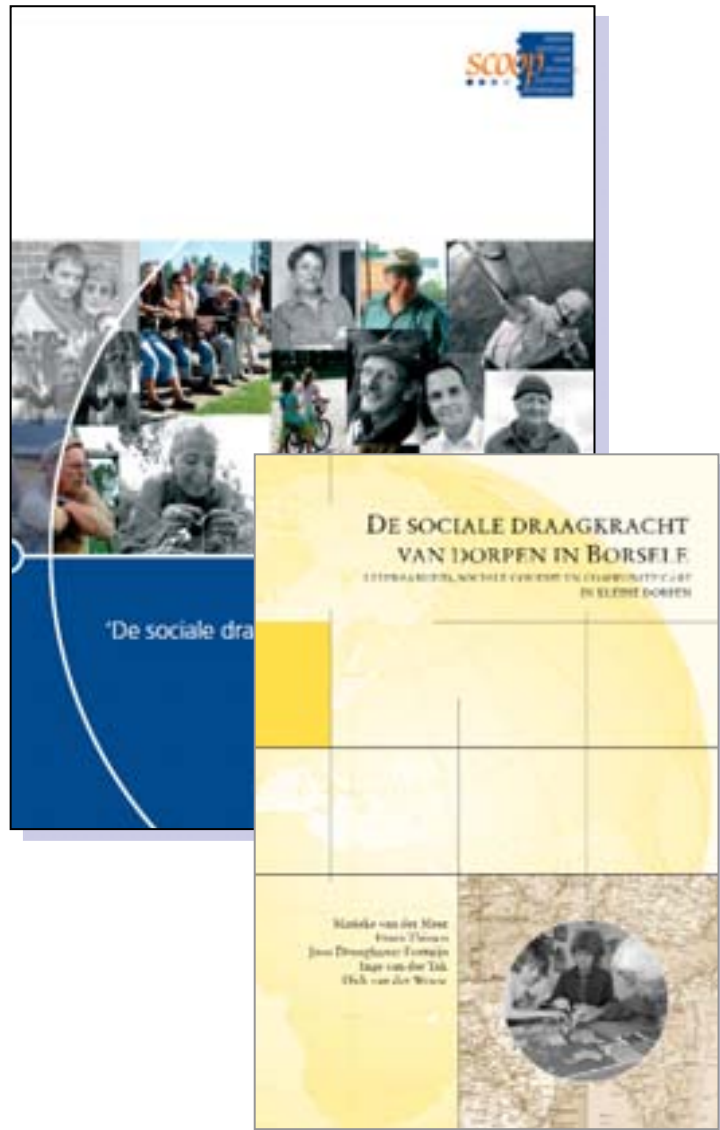

De sociale draagkracht van de dorpen in Borsele

Frans Thissen

Universiteit van Amsterdam

Myrthe

Vooraf

- Leefbaarheid, sociale cohesie en *community care*:
Moeilijke begrippen voor betrekkelijk gewone zaken
  - Leefbaarheid: Wat vinden bewoners over hun dorp?
  - Sociale cohesie: Erbij horen, samen iets organiseren
  - *Community care*: Iets voor elkaar over hebben, lief en leed delen
- Sociale draagkracht: draagkracht lokale samenleving
  - 'draagkracht' in relatie tot 'draaglast': dorp min of meer kwetsbaar
  - De **sociale kwaliteiten** van dorp die bijdragen aan de **sociale cohesie** en de door de lokale gemeenschap gegeven **informele zorg**
- Verantwoordelijkheid voor conclusies en aanbevelingen:
  - Onderzoekers
  - Bestuurder, ambtenaar of professional
  - Betrokken burgers

Aanleidingen

■ Leefbaarheid

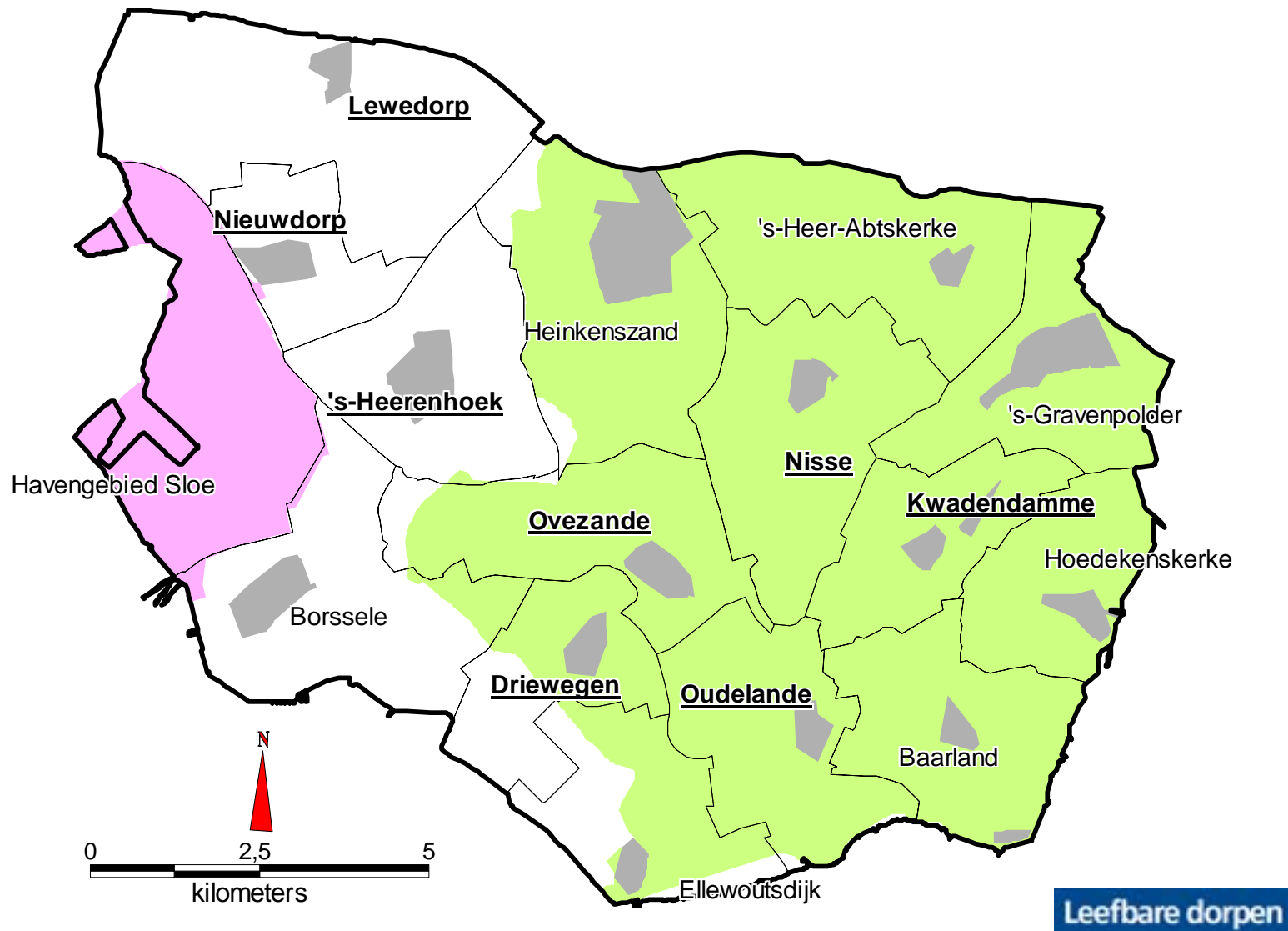
- Onderzoek in 1991/92: Wat is er sindsdien in de dorpen gebeurd?
- Algemene conclusie van 1991/92: In het algemeen positief beeld. Drie groepen mogelijke probleemvelden 1991/92:
  - Noodzakelijke (auto)mobiliteit
  - Kwaliteit van de woonfunctie is cruciaal
  - Relatie tussen (lokaal) bestuur en burgers

■ Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo)

- Wat is de kwaliteit van de dorpen: Hoe staat het met de sociale draagkracht van de dorpen?
- Onderzoek UvA 1987: Kleine dorpen bleken minder aantrekkelijk als woonplaats voor ouderen

Dorpen betrokken in het UvA-onderzoek

Conclusies in hoofdlijnen

- Dorpen en hun bewoners hebben te maken met een overgang van het 'autonome dorp' naar het 'woondorp'
- Ontwikkeling van de door bewoners ervaren leefbaarheid in acht dorpen is per saldo positief, wel een toename van diverse vormen van overlast
- Sterke sociale samenhang, maar lokale betrokkenheid is steeds minder vanzelfsprekend; oudste ouderen en bewoners zonder auto zijn kwetsbaar
- Dorpen waar nieuwe vormen van lokale betrokkenheid zich met moeite ontwikkelen zijn kwetsbaarder
- Oordeel over leefbaarheid van belang voor lokale betrokkenheid. Lokale betrokkenheid van belang voor het geven van hulp
- Informele hulp wordt vooral op basis van wederkerigheid uitgewisseld in netwerken. Mogelijkheden voor hulp zijn begrensd.
- Leefbaarheid is van direct belang voor de zelfredzaamheid van bewoners en indirect via lokale betrokkenheid voor de steun die bewoners krijgen uit informele hulp.

Verschillen tussen bewoners

Autonome dorp

- Je bent er geboren of opgegroeid, je komt 'van het dorp'
- Je werkt er en je doet er je boodschappen: je woont 'op het dorp'

Woondorp

- Je bent er gaan wonen om de mooie woning en aangename woonomgeving
- Voor je sociale contacten en voorzieningen ben je niet afhankelijk van het dorp

Verschillende beoordeling van de leefbaarheid

Autonome dorp

- Oordeel over de voorzieningen in het dorp is belangrijk
- *“We hebben nog een kleine supermarkt en we hebben nog een bakker ... Want als je dat niet meer hebt op een dorp ... en dat zouden we misschien meer moeten gaan beseffen met z'n allen”*

Woondorp

- Oordeel over de eigen woning en de woonomgeving is belangrijk
- *“Eigenlijk hebben we heel doelbewust voor dit dorpje gekozen want het is ... de Parel van de Zak. En die Zak sprak ons vreselijk aan ... Het landschap trok ons ontzettend”*

Van het autonome dorp naar het woondorp

Autonome dorp

- In dorp geboren en getogen bewoners (leefpaden)
- Activiteiten in het eigen dorp (dagpaden)
- Traditioneel referentiekader:
- Uitgedragen door bepaalde bewoners en bestuurders

Woondorp

- Bewoners die zich ooit in dorp hebben gevestigd (leefpaden)
- Activiteiten buiten het dorp waar men woont (dagpaden)
- Opkomend referentiekader:
- Uitgedragen door bepaalde bewoners

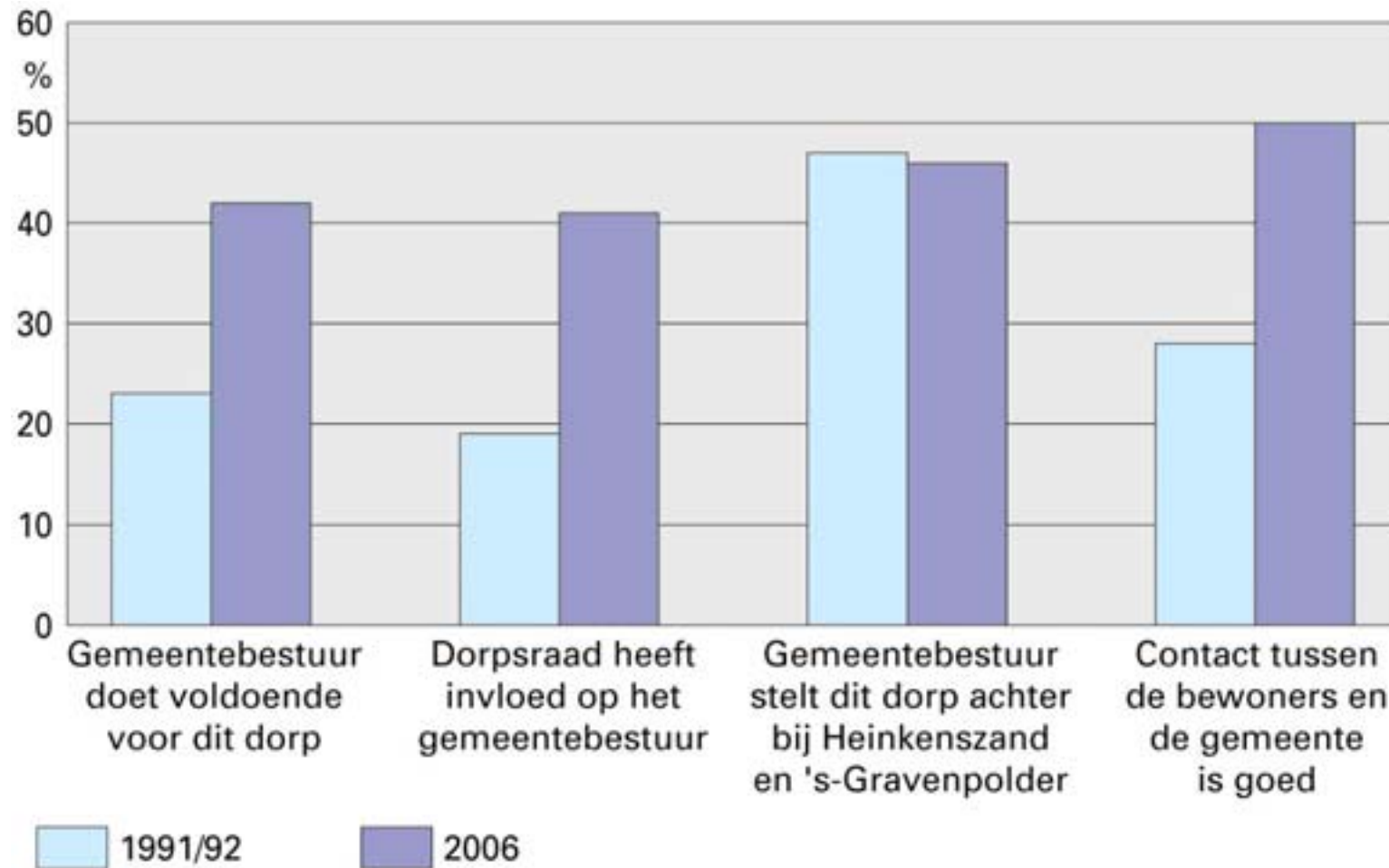

Beoordeling van de leefbaarheid

- Oordeel over voorzieningen in 2006 negatiever
  - ➔ Vooral over openbaar vervoer negatief
- Oordeel over woning en woonomgeving in 2006 positiever
  - ➔ Vooral veel positiever over de woonomgeving, meest positief in Nisse
- Oordeel over dorp als woonplaats in 2006 positiever
  - ➔ Meest positief in Nisse, Ovezande en 's-Heerenhoek
- Bewoners melden vaker overlast in 2006
  - ➔ Geluidhinder en Milieuhinder zijn belangrijk

In 2006 positiever over relatie met gemeente

Sociale samenhang in dorpen

■ Autonome gerichtheid   ■ Lokale betrokkenheid

- Hoofdactiviteit hebben binnen het dorp
  - Gebruik van dorpsvoorzieningen
  - Familie in het dorp hebben
  - Zich vooral dorpsbewoner voelen
- Organiseren en bezoeken dorpsactiviteiten
  - Dorpsraad bezoeken
  - Trots zijn op het dorp
  - Actief zijn in dorpsverenigingen
  - Bereid actie te voeren voor het dorp

De ontwikkeling van sociale samenhang

Autonoom dorp

- Sterke autonome gerichtheid
- Lokale betrokkenheid is vanzelfsprekend

- Autonoom gericht en sterke lokale betrokkenheid: Kwadendamme lijkt nog het meest op een autonoom dorp

Woondorp

- Zwakke autonome gerichtheid
- Lokale betrokkenheid is niet meer vanzelfsprekend

- Dorpen met sterke lokale betrokkenheid: Nisse en Oudelande hebben dit karakter

- Dorpen met een relatief zwakke lokale betrokkenheid: Lewedorp en Ovezande hebben dit karakter

Meer of minder lokaal betrokken

- Bewoners die nog maar kort in het dorp wonen en jonge bewoners zijn minder lokaal betrokken
  - een kwestie van tijd
  - Vernieuwing en verandering
- Kwetsbare groepen:
  - Oudste ouderen: zij trekken zich langzaam terug
  - Bewoners zonder auto: zijn minder in sociale netwerken opgenomen
- De plaatselijke kerken: zij spelen nog steeds een centrale rol in de dorpen
- Lage opleiding en laag inkomen hangen samen met zwakkere lokale betrokkenheid
- Positief oordeel over de leefbaarheid ligt aan basis van grotere lokale betrokkenheid

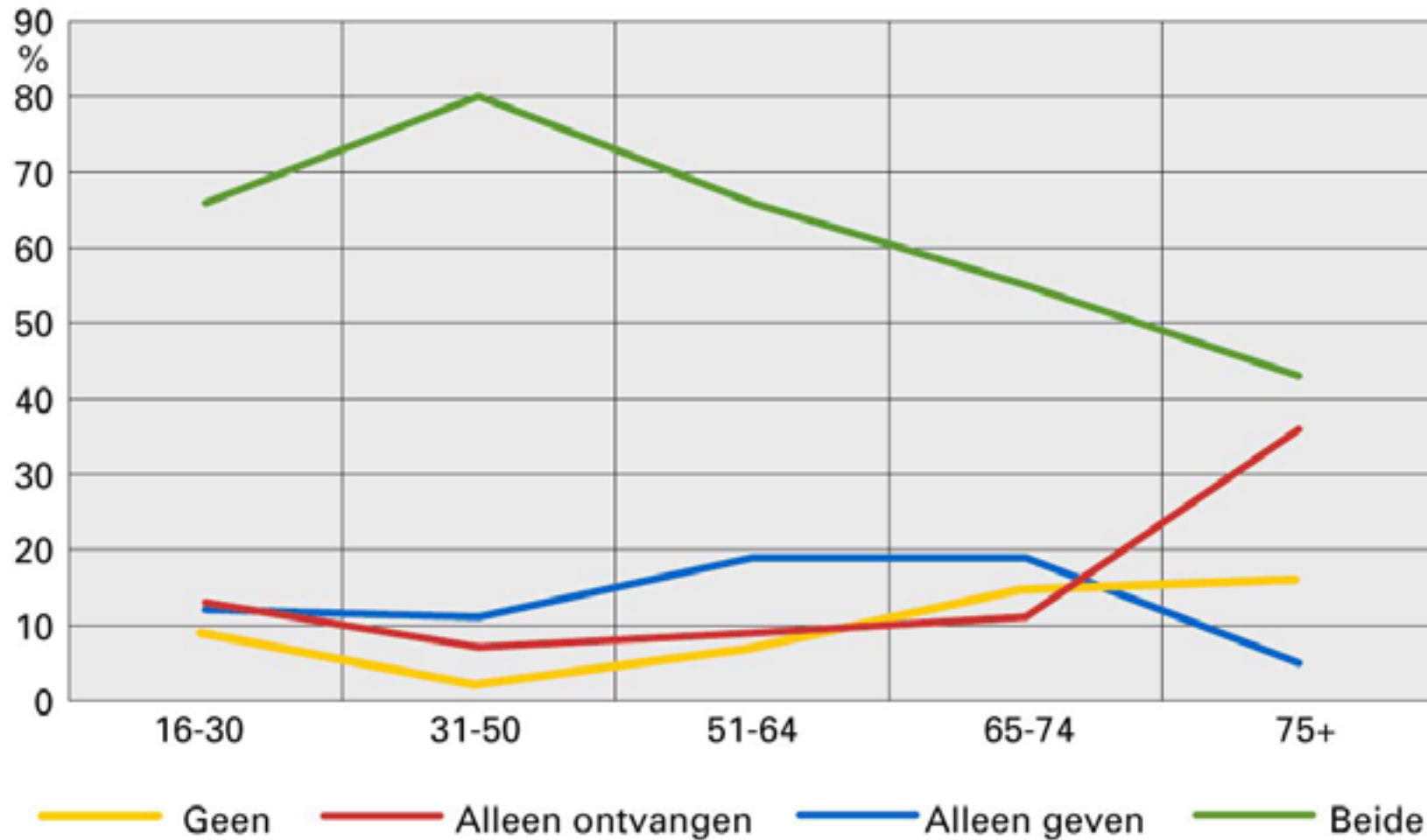

Community care en de Wmo

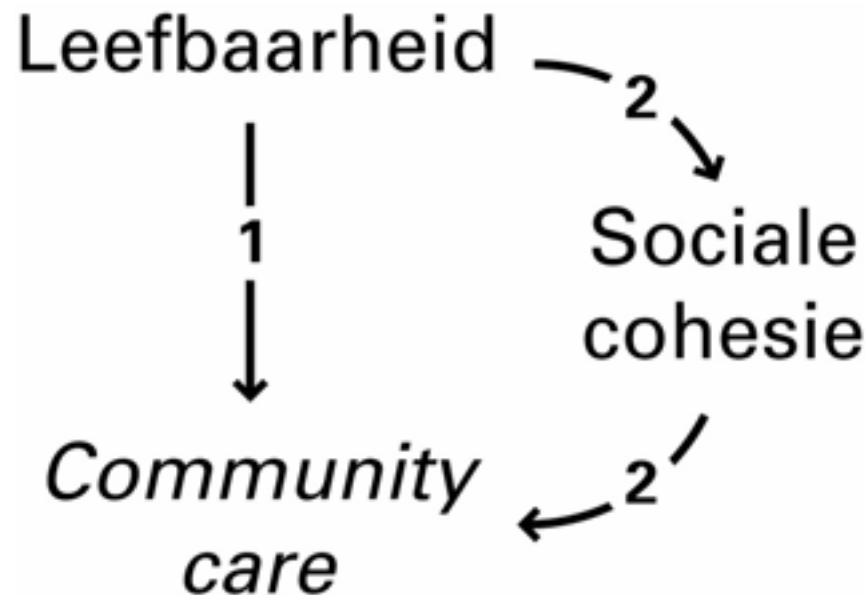
- *Community care*: zorg wordt gegeven **in** de gemeenschap, maar een deel daarvan ook **door** de gemeenschap
- Hoe groter de lokale betrokkenheid, des te groter de bereidheid hulp te bieden en des te groter de daadwerkelijke hulpverlening
- Begrensde hulp: voorwaarden voor het geven van langdurige structurele hulp zijn vaak niet meer aanwezig.
- Het belang van sociale netwerken: signaleren van kwetsbaarheid en het uitwisselen van hulp. (Jonge gezinnen met kinderen en de rol van de school)

Hulp: het belang van sociale netwerken

Leefbaarheid – sociale cohesie – *community care*

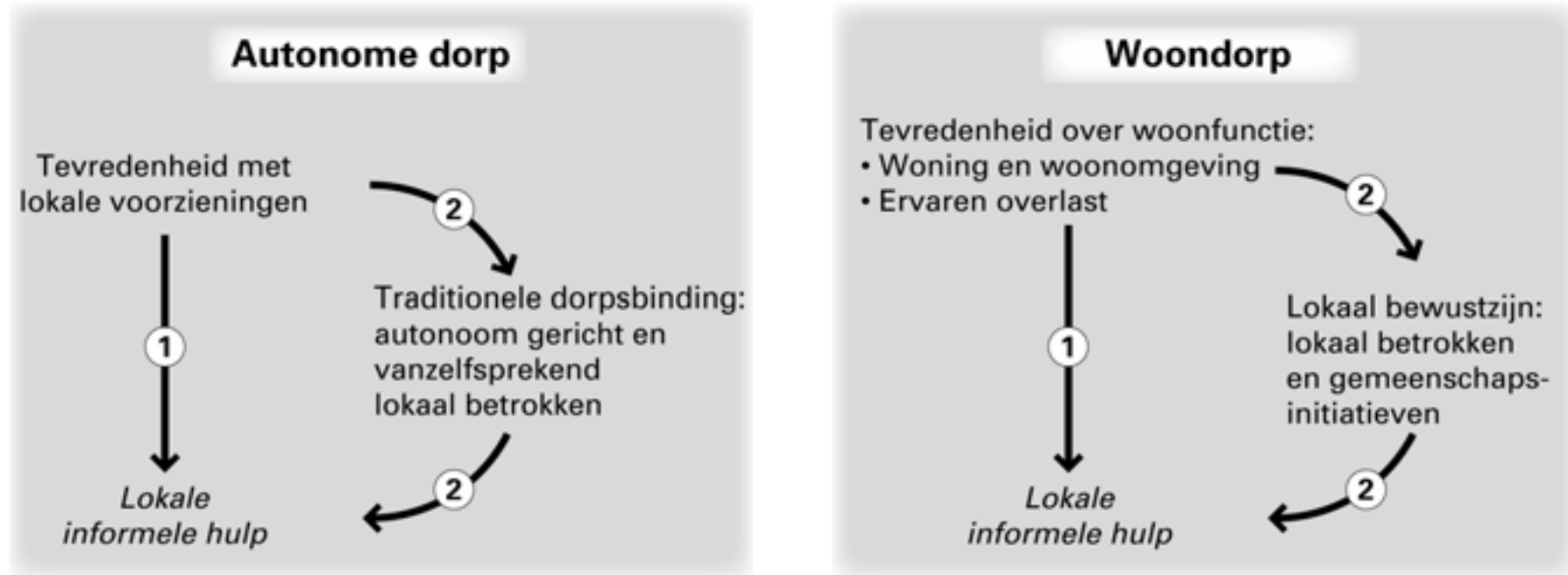

Twee relaties spelen een rol:

1. **Directe relatie:** Leefbaarheid bevordert de zelfredzaamheid van bewoners (waardoor minder hulp nodig lijkt te zijn)
2. **Indirecte relatie:** Lokale informele hulp is gebaseerd op lokale betrokkenheid, welke weer is gebaseerd op positief oordeel over leefbaarheid

Ontwikkeling van zelfredzaamheid en lokale informele hulp

De sociale draagkracht van de dorpen in Borsele

Frans Thissen

Universiteit van Amsterdam

